

نظام بین الملل پسا کرونا:

رخ نموده‌های ممکن

تألیف

دکتر ارسلان قربانی شیخ نشین

استاد روابط بین الملل دانشگاه خوارزمی

دکتر احمدی نژاد

www.ketab.ir

دانشگاه خوارزمی

تهران ۱۴۰۲

- سرشناسه : عنوان و نام پدیدآور
- احمدی نژاد، حمید، ۱۳۶۲ - : نظام بین الملل پسا کرونا: رخ نمودهای ممکن / تالیف حمید احمدی نژاد، ارسلان قربانی شیخ نشین.
- مشخصات نشر : تهران: دانشگاه خوارزمی، ۱۴۰۲.
- مشخصات ظاهری : ۲۱۵ ص.: مصور (رنگی)، جدول (رنگی)، نمودار (رنگی).
- شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۵۸۷-۹۴-۱ : ۹۷۸-۶۰۰-۸۵۸۷-۹۴-۱
- وضعیت فهرست نویسی : فیپا
- یادداشت : کتابنامه: ص. [۱۹۹] - ۲۱۵.
- موضوع : بیماری همه گیر کووید-۱۹، ۲۰۲۰م. -- تأثیر -- نمونه پژوهی
COVID-19 Pandemic, 2020 -- Influence -- Case studies
کرونا ویروس ها -- آینده نگری -- نمونه پژوهی
Coronaviruses -- Forecasting -- Case studies
- شناسه افزوده : قربانی شیخ نشین، ارسلان، ۱۳۴۰ -
- شناسه افزوده : دانشگاه خوارزمی
- رده بندی کنگره : ۶۴۴RA
- رده بندی دیویی : ۱۹۶۲۴۱۴۳۶۲
- شماره کتابشناسی ملی : ۱۳۸۱۹
- اطلاعات رکورد کتابشناسی : فیپا

دانشگاه خوارزمی

- عنوان کتاب : نظام بین الملل پسا کرونا: رخ نمودهای ممکن
- نویسندگان : ارسلان قربانی شیخ نشین، حمید احمدی نژاد
- ناشر : دانشگاه خوارزمی
- چاپ و صحافی : دانشگاه خوارزمی
- صفحه آرا : صدیقه عرب
- طراح جلد : فاطمه منظور
- نوبت و سال چاپ : اول، ۱۴۰۲
- شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۵۸۷-۹۴-۱
- شمار : ۵۰۰ نسخه
- قیمت : ۱۷۵۰۰۰ ریال

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به انتشارات دانشگاه خوارزمی است.

آدرس: تهران-خ شهیدفتح-شماره ۴۳، کدپستی ۱۴۹۱۱-۱۵۷۱۹ تلفن مرکز پخش: ۸۳۱۱۸۶۶

pub@khu.ac.ir

www.khu.ac.ir

صفحه	عنوان
۱۱	پیشگفتار.....
	فصل اول
	رویکرد نظری پژوهش
۱۳	۱-۱. مقدمه.....
۱۴	۲-۱. چستی بحران.....
۱۴	۱-۲-۱. مفهوم‌شناسی بحران.....
۱۸	۲-۲-۱. مفهوم‌شناسی مدیریت بحران.....
۱۹	۳-۲-۱. رویکردها و مراحل مدیریت بحران.....
۲۳	۳-۱. معکب بحران.....
۲۹	۴-۱. آینده پژوهی.....
۳۰	۱-۴-۱. تاریخچه و مفهوم.....
۳۵	۲-۴-۱. ضرورت و اصول آینده پژوهی.....
۳۷	۳-۴-۱. روش‌های آینده پژوهی.....
۴۰	۵-۱. سناریونویسی.....
۴۰	۱-۵-۱. تاریخچه و تعریف سناریونویسی.....
۴۳	۲-۵-۱. روند تجزیه و تحلیل سناریو.....
۴۵	۳-۵-۱. طبقه‌بندی سناریوها.....
۴۷	۶-۱. راهبرد پژوهش در انطباق چارچوب مفهومی.....
۴۸	جمع‌بندی.....
	فصل دوم
	نقطه‌ی وضعیتی کرونا و تأثیرات آن بر نظام بین‌الملل
۴۹	۱-۲. مقدمه.....
۵۰	۲-۲. بیماری‌های همه‌گیر و نظام بین‌الملل.....
۵۵	۳-۲. پاندمی‌های مهم در تاریخ بین‌الملل معاصر.....
۵۸	۴-۲. کرونا و بحران.....

۵۸	۱-۴-۲. چیستی و فرآیند شیوع پاندومی کرونا.....
۶۳	۲-۴-۲. نقطه شناسی کرونا در مکعب بحران.....
۶۴	۱-۲-۴-۲. غافلگیری.....
۶۶	۲-۲-۴-۲. زمان.....
۶۸	۳-۲-۴-۲. تهدید.....
۷۱	۵-۲. کرونا و نظام بین الملل.....
۷۲	۱-۵-۲. سربر آوردن ناسیونالیسم و تقویت دولت حداکثری.....
۷۳	۲-۵-۲. کند شدن جهانی شدن.....
۷۴	۳-۵-۲. رواج انگ زنی و تئوری توطئه.....
۷۵	۴-۵-۲. وارفتگی پارادایم های سنتی امنیت.....
۷۶	۵-۵-۲. ریل گذاری تغییر توازن.....
۷۷	جمع بندی.....

فصل سوم

سناریوهای نظام پسا کرونا از دریچه ی تقابل نظری

۷۹	۱-۳. مقدمه.....
۸۰	۲-۳. نظریه ها در روابط بین الملل.....
۸۰	۱-۲-۳. مناظرات نظری در روابط بین الملل.....
۸۵	۲-۲-۳. نظریه و پیش بینی در روابط بین الملل.....
۸۸	۳-۲-۳. رویکردهای سه گانه ی انتخابی پژوهش.....
۸۸	۱-۳-۲-۳. رئالیسم.....
۹۰	۲-۳-۲-۳. لیبرالیسم.....
۹۲	۳-۳-۲-۳. انتقادی.....
۹۳	۳-۳. پیشران ها، سد کننده ها و شگفتی سازهای موثر بر سناریوهای پسا کرونا در بُعد تقابل نظری.....
۹۵	۴-۳. رویکرد پژوهشی.....
۹۵	۵-۳. تنظیم سناریوها.....
۹۹	۶-۳. تحلیل سناریوها.....
۹۹	۱-۶-۳. نظام بین الملل پسا کرونا محکوم به رئالیسم: سناریوی باورپذیر.....

۱۰۴	۳-۶-۲- لیبرالیزم پلتفرم نظام پساکرونا؛ سناریوی محتمل.....
۱۱۰	۳-۶-۳- نظریه انتقادی هریت نظام پساکرونا؛ سناریوی مطلوب.....
۱۱۵	جمع‌بندی.....

فصل چهارم

سناریوهای نظام پساکرونا از دریچه‌ی تقابل رهبری ساختار

۱۱۷	۴-۱. مقدمه.....
۱۱۸	۴-۲. سیکل تاریخی رهبری ساختار.....
۱۲۳	۴-۳. تقابل چینی - آمریکایی پساکرونا.....
۱۲۸	۴-۴. مدیریت بحران آمریکا و چین در کرونا.....
۱۳۰	۴-۴-۱. آمریکا و مدیریت بحران کرونا.....
۱۳۴	۴-۴-۲. چین و مدیریت بحران کرونا.....
	۴-۵. پیشران‌ها، سدکننده‌ها، شگفتی‌سازهای موثر بر سناریوهای پساکرونا در بُعد تقابل رهبری ساختار.....
۱۳۸	۴-۶. رویکرد پژوهشی.....
۱۴۱	۴-۷. تنظیم سناریوها.....
۱۴۵	۴-۸. پیرنگ داستان؛ سناریوهای سه‌گانه‌ی ساختار نظام پساکرونا.....
۱۴۶	۴-۸-۱. سناریوی محتمل؛ نابینای بزرگ: رهبری اجبار گرایانه‌ی حداقلی آمریکا.....
۱۵۹	۴-۸-۲. سناریوی باورپذیر؛ ازدهای خندان: نفوذ حداکثری گسترش یافته‌ی چین.....
۱۷۴	۴-۸-۳. سناریوی مطلوب: سرزمین‌الدورادو؛ احیاء چندجانبه‌گرایی اصلاح‌شده.....
۱۸۱	۴-۹. خروجی کمی نتایج سناریوها.....
۱۸۴	جمع‌بندی.....

فصل پنجم

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

۱۹۹	منابع و مآخذ.....
-----	-------------------

فهرست شکل‌ها

- شکل ۱-۱. ابعاد مشترک تعریف بحران..... ۱۶
- شکل ۲-۱. سطوح مفهوم بحران..... ۱۷
- شکل ۳-۱. الگوی مدیریت بحران..... ۲۱
- شکل ۴-۱. نمودار مکعب بحران هرمان..... ۲۶
- شکل ۵-۱. فرآیند تجزیه و تحلیل سناریو..... ۴۵
- شکل ۱-۲. پراکندگی جغرافیایی مناطق درگیر کرونا..... ۶۳
- شکل ۲-۲. عناصر نوع تهدید، آگاهی و زمان در بحران کرونا..... ۷۰
- شکل ۳-۲. نقطه‌ی وضعیتی کرونا در مکعب هرمان..... ۷۱
- شکل ۱-۳. ابعاد منظره اول روابط بین‌الملل..... ۸۰
- شکل ۲-۳. ابعاد منظره دوم روابط بین‌الملل..... ۸۱
- شکل ۳-۳. ابعاد منظره سوم روابط بین‌الملل..... ۸۱
- شکل ۴-۳. ابعاد منظره چهارم روابط بین‌الملل..... ۸۲
- شکل ۵-۳. کارکردهای مختلف نظری در روابط بین‌الملل..... ۸۷
- شکل ۶-۳. الگوی تحلیل عاملی تأییدی..... ۹۷
- شکل ۷-۳. سناریوهای نظام پسا کرونا از دریچه‌ی نظریه‌های سه‌گانه..... ۹۹
- شکل ۸-۳. علل سناریوی باورپذیر مبتنی بر رئالیسم..... ۱۰۰
- شکل ۹-۳. علل سناریوی محتمل مبتنی بر لیبرالیسم..... ۱۰۵
- شکل ۱۰-۳. علل سناریوی مطلوب مبتنی بر نظریه انتقادی..... ۱۱۱
- شکل ۱-۴. دینامیسم تغییر و جایگاه قدرت‌های جهانی در سیستم..... ۱۱۹
- شکل ۲-۴. نمودار موارد تأیید شده‌ی کرونا در آمریکا و چین..... ۱۲۹
- شکل ۳-۴. سیستم مدیریت بحران در آمریکا..... ۱۳۰
- شکل ۴-۴. مدل چین در مدیریت بحران کرونا..... ۱۳۶
- شکل ۵-۴. الگوی تحلیل عاملی تأییدی..... ۱۴۳
- شکل ۶-۴. سناریوهای نظام پسا کرونا از دریچه‌ی تحولات ساختار نظام..... ۱۴۶
- شکل ۷-۴. نمودار خطی رضایت آمریکایی‌ها از موقعیت ایالات متحده در جهان..... ۱۴۸
- شکل ۸-۴. نمودار خطی جایگاه آمریکا از منظر جهانیان از دید شهروندان آمریکا..... ۱۴۸
- شکل ۹-۴. میزان درصد رضایت و نارضایتی از جایگاه آمریکا در جهان از دید آمریکایی‌ها..... ۱۴۹
- شکل ۱۰-۴. سهم هزینه‌های دفاعی چین از تولید ناخالص داخلی..... ۱۵۵
- شکل ۱۱-۴. هزینه‌های نظامی از تولید ناخالص داخلی در کشورها در سال ۲۰۲۲..... ۱۵۵
- شکل ۱۲-۴. کشورهای با بیشترین هزینه نظامی تا سال ۲۰۲۲..... ۱۵۶
- شکل ۱۳-۴. تولید ناخالص داخلی چین و آمریکا از ۲۰۰۵ تا پیش‌بینی ۲۰۳۰..... ۱۶۴

- شکل ۴-۱۴. تخمین تولید ناخالص داخلی چین در مقایسه با آمریکا..... ۱۶۵
- شکل ۴-۱۵. تغییرات بودجه دفاعی چین..... ۱۶۶
- شکل ۴-۱۶. منحنی سیکل قدرت آمریکا، چین و ژاپن تا ۲۰۳۰..... ۱۷۲
- شکل ۴-۱۷. خروجی کمی نتایج پیرنگ سناریوها..... ۱۸۳

فهرست جدول‌ها

- جدول ۱-۲. بیماری‌های همه‌گیر ۵۰
- جدول ۲-۲. آمار مبتلا و مرگ کرونا در مناطق مختلف ۶۱
- جدول ۳-۲. ده کشور اول ابتلاء و مرگ کرونا ۶۲
- جدول ۱-۳. عناصر موثر بر شکل‌گیری سناریوها ۹۴
- جدول ۲-۳. میزان آلفای کرونباخ متغیرهای تحقیق ۹۶
- جدول ۳-۳. ضریب هماهنگی کندال در دو دور دلفی ۹۸
- جدول ۱-۴. کشورهای هژمون و کاندیداهای شکست‌خورده ۱۲۰
- جدول ۲-۴. مقایسه اقدامات چین و آمریکا در مدیریت بحران کرونا ۱۲۹
- جدول ۳-۴. عناصر موثر بر سناریوها در رهبری ساختار ۱۳۹
- جدول ۴-۴. میزان آلفای کرونباخ متغیرهای تحقیق ۱۴۲
- جدول ۵-۴. ضریب هماهنگی کندال در سه دور دلفی ۱۴۴
- جدول ۶-۴. رفتار چین در قبال ارکان نظم بین‌الملل ۱۶۱
- جدول ۷-۴. بزرگ‌ترین دریافت‌کنندگان کمک‌ها از چین ۱۶۹
- جدول ۱-۵. تناظر سناریوها در دو سطح نظری و کنشگری ۱۹۴

پیشگفتار

روابط بین‌الملل عرصه‌ی تحول، تغییر و پویایی است. این امر باعث شده تا همواره اندیشمندان در صدد فهم تغییرات این حوزه برآیند و به عبارتی خود را مجهز به تصویرسازی و پیش‌بینی افق آینده‌ی این عرصه کنند. در این میان گاهی نظام بین‌الملل با بحران‌هایی مواجه می‌شود که زمینه‌ی تسریع در این تغییر و تحول را به وجود می‌آورد. در همین ارتباط کرونا به عنوان پدیده‌ای پیچیده، مبهم و چندبُعدی همه‌ی عرصه‌های جهانی از اقتصاد و سلامت گرفته تا سیاست و امنیت را تحت تأثیر قرار داد، به گونه‌ای که برخی آن را نقطه‌ی عطفی برای تقسیم‌بندی جهان به پیش و پس از آن تعریف کردند. با این اوصاف سخن گفتن از جهان پساکرونا و به‌طور خاص‌تر نظام بین‌الملل پساکرونا نیز چندان عجیب و بیهوده نیست. البته این به معنای استقرار زود هنگام نظام کاملاً متغیر و تغییر شکل یافته نخواهد بود، چرا که به دلایل مختلف تأثیرات کرونا بر حوزه سلامت و اقتصاد در کوتاه‌مدت، تأثیرات آن بر نظام جهانی به‌شک در زمانی طولانی‌تر و به صورت تدریجی خواهد بود. بنابراین آن چه که محرک و مشخص است این که این بحران نظام بین‌الملل را متاثر خواهد ساخت. ولی این تأثیرات تا چه اندازه، چگونه و منطبق بر کدام دیدگاه خواهد بود محل اختلاف اندیشمندان قرار گرفته است. لذا آگاهی از پاسخ رهیافت‌های نظری غالب به تأثیر این بحران در جهت پیش‌بینی امکان یا عدم امکان وقوع نظم جدید و تحولات مربوط به جایگاه کنشگران اهمیت بسزایی دارد. بنابراین این پژوهش با سوال از ماهیت نظام بین‌الملل پساکرونا، به دنبال استخراج سناریوهای این نظام در دو بُعد نظری و کنشگری است.